

Rolul Ministerului Apărării Naționale în reprimarea Revoluției din 16-20 Decembrie de la Timișoara

Ministerul Apărării Naționale a implicat în evenimentele din perioada 16-20 Decembrie o multitudine de forțe de la diverse arme, atât din Timișoara și județul Timiș, cât și din alte localități din România. Aici trebuie menționat că, cu puțin timp în urmă, Trupele de Securitate au trecut din subordinea M.Ap.N. în subordinea M.I.

16 Decembrie 1989

După primele confruntări dintre demonstranți și forțele Ministerului de Interne din data de 16 decembrie 1989, primul-secretar al județului Timiș, Radu Bălan, cere ajutorul M.Ap.N. În seara de 16 decembrie 1989, la ordinul verbal dat de Ceaușescu, ministrul Apărării ordonă colonelului Constantin Zeca de la Comenduirea Diviziei 18 Mecanizate scoaterea pe străzile municipiului Timișoara a unor efective militare în sprijinul forțelor M.I., pentru împrăștierea demonstranților și restabilirea ordinii. Astfel, în jurul orei 21,30, din ordinul ministrului Vasile Milea se constituie cinci patrule a câte zece militari, care sunt trimiși să acționeze pe străzile Timișoarei împreună cu forțele M.I. Până la orele 24 vor mai fi constituite încă zece patrule a câte zece militari, tot la ordinul direct dat de ministrul Milea. Același ordin l-a primit și colonelul Rotariu, comandantul Diviziei de Apărare Antiaeriană a Teritoriului, care trimite nouă patrule a câte 10 militari. Patrurile de militari sunt retrase după orele 4,00, în dimineața de 17 decembrie.

În noaptea de 16/17 decembrie 1989, se fac arestări masive din rândurile manifestanților, fiind arestată orice persoană care se afla în zona centrală a orașului. La aceste arestări o contribuție importantă au avut-o și forțele M.Ap.N., forțe care în conformitate cu Constituția R.S.R. și cu regulamentele militare în vigoare la acea dată, nu aveau niciun temei legal pentru a efectua arestări din rândul populației¹.

Dar iată principalele acțiuni ale M.Ap.N. pe raza municipiului Timișoara pe perioada 17/20 decembrie 1989:

17 Decembrie 1989

„În dimineața zilei de 17 Decembrie, în jurul orei șapte, am primit ordin de la ministrul Apărării Naționale să organizez o defilare cu 500 de militari, pe trei coloane, coloane care trebuiau să afluiească din unitățile de origine, care se găsesc pe marginea de sud a orașului, pe trei itinerare separate și care defilare trebuia să înceapă la ora 10,00 și să se termine către orele 15,00. Blocurile de defilare trebuiau să ajungă în cazarma Oituz. Aici aveau punctul de întâlnire final și, după o pauză de una sau două ore, trebuiau să se înapoieze pe același itinerar.” (...) „Fanfara a fost folosită numai la o coloană, având puțini muzicanți. A început defilarea, conform ordinului. Am realizat... aproximativ 500 de militari, mai precis 480 de militari în termen. Coloana Regimentului Mecanizat a plecat din cazarmă după ora 10,30, a ajuns muzica mai târziu. Și mă refer la aia, întrucât este o problemă care merită avută în atenție. Această coloană, în dreptul Podului Maria, deci în apropierea Pieței Maria, a fost atacată de grupuri turbulente cu pietre, cu sticle, s-a încercat dezarmarea militarilor; efectiv, cei peste 180 de militari au încetat să cânte, a fost pus în pericol însuși drapelul de luptă al Regimentului, care se găsea în fruntea coloanei. Au fost admonestați inclusiv muzicanții. Coloana a ajuns cu greu în cazarma Oituz. Celelalte coloane ajunseseră deja.”²

---

¹ Ilegalitatea acțiunilor M.Ap.N. din 16/17 decembrie 1989 este foarte bine argumentată de Marin Teodorescu în lucrarea „Generali – Ofițeri – în afara legii”, prezentată la simpozionul din 18-19 decembrie 1999 de la Timișoara și publicată în volumul „Întrebări cu și fără răspuns”, editat de Asociația Memorialul Revoluției.

² *Procesul de la Timișoara*, volumul IV, pag. 1911-1912, fragment din declarația colonelului Constantin Zeca

În dimineața de 17 decembrie, la orele 10,00, sunt scoși pentru defilare militari de la patru unități militare, pe următoarele direcții³:

U.M. 01185 pe traseul: Calea Șagului – B-dul 6 Martie – Piața Maria – Catedrală – Cazarma Oituz;

U.M. 01008 pe traseul: Str. Chișoda – Piața Bălcescu – Hotel „Continental”, Cazarma Oituz;

U.M. 01115 pe traseul: Calea Girocului – Podul Michelangelo – Poșta Mare, Cazarma Oituz;

U.M. 01942 pe traseul: Cazarma Oituz – Comitetul Județean de Partid – Poșta Mare – Cazarma Oituz.

- orele 13,30: La solicitarea lui Nicolae Ceaușescu, ministrul Apărării, Vasile Milea, ordonă intrarea Armatei în stare de luptă și anunță că în Timișoara și județul Timiș este stare de necesitate.

Din ordinul dat de generalul Milea în 17 decembrie 1989, transmis de generalul Eftimescu și retransmis de locotenent-colonelul Ilie Marin, este important de reținut următoarele:

- pe fiecare tanc să fie asigurate 3-4 pistoale-mitralieră, ca desant pe tanc, în măsură să răspundă la provocări;
  - TAB-ul să aibă strictul necesar, pentru a fi mai mobil;
  - demonstrații să fie serios avertizați și apoi să se tragă la picioare;
  - patrulele în oraș să fie formate dintr-un cadru și patru militari în termen înarmați.
- orele 13,15: se ordonă acționarea pe următoarele direcții: Cazarmă – Podul Michelangelo – Complexul studențesc, cu militari de la U.M. 01197, U.M. 01125, U.M. 01245; Stadion „1 Mai” – Str. Cluj – Complex studențesc, cu militari de la U.M. 01115, U.M. 01039, U.M. 01185;
- orele 13,30: U.M. 1145, condusă de maior Popescu, pe direcția Hotel „Continental” – Consiliul Popular Județean. În cele trei zone au fost trimiși aproximativ 1100 de militari.
- orele 13,35: în fața comandamentului diviziei, militari de la U.M. 01008;
- orele 13,45: de la U.M. 01185, șapte TAB-uri la Consiliul Județean de Partid;
- orele 14,05: generalul Milea ordonă alarmarea și acționarea cu tot regimentul de tancuri de la U.M. 01115;
- orele 14,10: o companie de tancuri acționează pe direcția Cazarmă – Consiliul Județean;
- orele 14,15: din ordinul ministrului Apărării Naționale tot Regimentul 90 Mecanizat intră în **alarmă de luptă parțială**. Componenta regimentului: 12 TAB-uri, un ARO, trei DAC-uri, un auto-atelier, 34 de ofițeri, 7 subofițeri, 118 militari;
- orele 14,30: ministrul ordonă intervenția cu două elicoptere de la regimentul din Caransebeș;
- orele 14,36: se ordonă concentrarea forțelor în trei puncte: Piața Operei – Consiliul Municipal – Complexul studențesc;
- orele 15,55: șeful grupei operative de la M.Ap.N. ordonă ca toate materialele chimice, atât de protecție, cât și de atac să fie pregătite, iar batalionul de cercetare să pregătească completele de luptă antiteroristă;
- orele 16,00: la aeroportul din Timișoara sosește grupul de ofițeri superiori, în frunte cu generalul Coman Ion. Din grup au făcut parte: generalul-maior Gușă Ștefan, generalul-locotenent Stănculescu Victor, generalul-locotenent Chițac Mihai, generalul-maior Cârneau Florea, colonelul Gheorghe Radu și locotenent-colonelul Marchiș.
- orele 16,00-16,30: *„De asemenea, în jurul orei 16,00-16,30, cu aproximație, a fost atacat Comandamentul Diviziei, de câteva grupuri de turbulenți cu pietre, inițial cu pietre; au spart aproape în totalitate geamurile de la parter și etajul întâi al Comandamentului, au folosit sticle incendiare, deci sticle special pregătite cu substanțe inflamabile (cu benzină); au incendiat Restaurantul Militar, depozitul de echipament și armament al Diviziei, care se găsea în*

---

³ Registrul Operațiunilor de Luptă al Diviziei 18 Mecanizate

clădirea Comendurii de Garnizoană, au incendiat un autoturism care se găsea în apropierea intrării principale în Comandament, autoturismul șefului de Stat Major. L-au răsturnat și i-au dat foc. Această acțiune a durat aproximativ o jumătate de oră. Marea majoritate a manifestaților cunosc aceasta de la ofițerii care au fost în Comandament la acea oră, inclusiv de la cei din grupa Marelui Stat Major. S-au deplasat pe străzile laterale, fără să intervină, fără să... nici cel puțin să scandeze ceva. Au fost numai câteva grupuri de asemenea cetățeni, care au făcut ceea ce v-am raportat. Atunci s-a deschis foc de către cele două santinele care se găseau dispuse în balconul de la etajul unu, de lângă biroul comandantului și ofițerului de serviciu. Foc de avertizare în sus. (...) Ulterior, am aflat că în fața Comendurii de Garnizoană a fost împușcată o femeie și soțul acesteia. Cunosc faptul că s-a cercetat sau e în curs de cercetare această cauză. Nu pot da amănunte.⁴

- orele 16,55: se ordonă Centrului de instrucție echiparea tancurilor din Buziaș;
- orele 17,15: se ordonă folosirea gazelor lacrimogene;
- orele 17,19: se ordonă pregătirea parașutiștilor
- orele 17,36: generalul Eftimescu transmite: fiecare unitate, garnizoană din marea unitate să pregătească toate efectivele pe care le are la dispoziție, cu muniție de manevră;
- orele 17,30: generalul Gușă preia comanda efectivelor din M.Ap.N și ordonă distribuirea muniției de război: la atac, se trage în aer, iar apoi la picioare;
- orele 18,30: Coman ordonă ca un pluton de parașutiști să apere și Miliția;
- orele 18,45: la Comendura Diviziei 18 Mecanizate se primește indicativul „Radu cel Frumos”, transmis tuturor unităților militare din garnizoană;
- orele 18,55: cinci tancuri de la UM 01115 sunt blocate de manifestați pe Calea Girocului;
- ora 20,00: Regimentul 90 Mecanizat părăsește cazarma;
- orele 23,40: maiorul Paul Vasile raportează că toate tancurile au fost retrase de pe Calea Girocului;
- orele 23,45: Consiliul Județean de Partid cere intervenția Armatei în Piața Traian.

La orele 19,00 în Timișoara acționează majoritatea unităților militare aflate pe teritoriul municipiului, împreună cu unități militare sosite de la Arad, Lugoj, Lipova. Zonele în care a fost folosit cel mai mult armamentul de război în după-amiaza și seara de 17 Decembrie sunt: Consiliul Municipal – Catedrală – Piața Operei – Piața „700” – Piața Libertății – Consiliul Județean – Podul Decebal – Calea Lipovei – Calea Girocului.

18 Decembrie 1989

- orele 00,30: Coman ordonă retragerea tancurilor din oraș;
  - orele 00,43: locotenent-colonelul Rogin raportează: toate tancurile au fost duse în cazarmă în Calea Girocului, este lichidată manifestația;
  - orele 1,50: Căpitanul Cășeriu raportează: au fost atacați de 50-60 de oameni, care au fost respinși cu foc;
  - orele 2,00: locotenent-colonelul Rogin raportează: a fost lichidat focarul din Calea Girocului;
- La orele 2,15 se dau misiunile pentru unități, pentru 18.12.1989, la următoarele obiective:
- Regimentul 32 Mec. cu 200 de militari, trei tancuri, opt TAB-uri, cinci camioane și autostație în zona: Consiliul Județean de Partid – Poșta – Bancă – B-dul 23 August – Podul Michelangelo;
  - Regimentul 39 A. cu 440 de militari, patru autocamioane în zona: Depozit I.C.R.A. – Gara de Nord – Uzina Textilă – grupul de emițătoare radio – Piața Traian – cazarmă;
  - Regimentul 19 Mec. cu 210 militari, trei TAB-uri, patru camioane, o autostație în zona: Complex Studentesc – Piața Maria – Piața „700” – Piața Mărăști;

---

⁴ *Procesul de la Timișoara*, volumul IV, pag. 1914-1915, fragment din declarația colonelului Constantin Zeca

- Regimentul 90 Mec. cu 400 de militari, nouă TAB-uri, 11 camioane, o autostație în zona: Uzina Electrică – Uzina de Apă – Fabrica de Pâine – Piața Operei;
- Batalionul 169 Cc. și batalionul școală de șoferi cu 115 oameni, la punctul de comandă al Diviziei 18;
- Regimentul 44 Tc. cu 200 de militari în rezervă;
- Regimentul 24 At. cu 200 de militari în rezervă;
- Dn 64 A.A. în rezervă;
- Dn. 207 R.Ta. cu 48 de militari în rezervă;
- Dn. 59 A. cu 80 de militari în rezervă;
- B. 139 Apr. Tp. cu 200 de militari și două camioane în rezervă;
- Patrularea se execută în zona de responsabilitate: un ofițer cu cinci-șase militari echipați de război;
- General-locotenent Chițac ordonă: mâine dimineață se vor folosi substanțe lacrimogene, să aibă toți militarii mască contra gazelor;
- orele 7,30: sosesc 40 de militari de la grupele specializate de cercetași de la U.M. 01171 Buzău. Sunt formate opt grupuri, care vor acționa în zonele: Spitalul Județean – Piața Operei – Piața Maria – Calea Girocului – zona Circumvalațiunii și zona industrială;
- orele 9,10: Batalionul de Infanterie de la Arad dislocat în următoarele zone ale orașului:
  - 47 de militari cu doi ofițeri în Piața 700;
  - 58 de militari cu trei ofițeri în Piața Mărăști;
  - 55 de militari cu patru ofițeri și patru subofițeri la Spitalul Militar;
  - 30 de militari la Piața Maria;
  - 70 de militari la Uzina Textilă;
  - 43 de militari, șapte ofițeri, un subofițer pentru zona căminelor studențești;
- orele 17,15: în fața Catedralei au apărut manifestanți cu lumânări, care au refuzat să se împrăștie. Au fost somați, după care s-a deschis focul spre ei;
- orele 18,20: maior Biriș a împrăștiat demonstrații folosind o grenadă cu substanțe toxice;
- orele 19,15: la Spitalul Județean acționează locotenent-colonelul Caraivan Constantin, cu grenade cu substanțe toxice;
- orele 20,20: la Spitalul Județean intervin 50 de militari de la U.M. 01115;

19 Decembrie 1989

- orele 0,30: generalul Gușă convoacă comandanții de unități la ședința de lucru:
  - 5,00-8,00 patrulare la obiectivele stabilite;
  - 8,00-16,30 schimbul unu;
  - 16,30 – la ordin, schimbul doi;
  - se mențin efective maxime la Consiliul Județean de Partid, Consiliul Municipal și la alte obiective importante din oraș;
  - toți ofițerii să aibă GIST-uri;
  - se cere destrămarea din fașă a grupurilor mai mari de patru persoane;
- orele 7,00: maiorul Biriș raportează că s-a deschis focul la Întreprinderea „6 Martie”; se ordonă folosirea substanțelor lacrimogene; cauza incidentului: militarii au fost atacați cu pietre și șuruburi de un grup de tineri;
- orele 10,30: se anunță sosirea generalului Ilie Ceaușescu;
- orele 11,40: agitație la Întreprinderea ELBA; se ordonă trimiterea unui pluton de militari de la U.M. 01086 cu 20 de militari;
- orele 16,10: locotenent-colonelul Pelea, de la Regimentul 39, pleacă cu 70 de militari spre Piața „1 Mai”, pentru a bloca trecerea spre centrul orașului;

- orele 16,15: spre Piața „1 Mai” pleacă o mașină cu substanțe toxice, cu ordin să se folosească la nevoie pentru împrăștiere;
- orele 16,45: trei TAB-uri și trei camioane de la Regimentul 44 Tc pleacă pe Calea Buziașului, pentru blocarea trecerii spre centrul orașului;
- 17,40: maiorul Blidaru primește ordin să împrăștie grupurile de oameni de la I.A.E.M.;
- 23,50: ședința cu comandanții de unități:
  - începând cu ora 10,00 se distribuie radiotelefoane;
  - fiecare patrulă să aibă cercetași;
  - pentru situații speciale se folosesc GIST-uri – numai în aglomerații de cel puțin 60 de oameni.

20 Decembrie 1989

- orele 9,55: general-colonelul Gușă ordonă ca două camioane cu militari de la Regimentul 60 să fie pregătite să intervină la I.A.E.M.;
- orele 10,05: toate forțele în alarmă încolonate la poartă;
- orele 10,22: se ordonă colonelului Rotariu să aibe toate forțele pregătite pentru intervenție;
- orele 10,36: regimentul 39 A. să dubleze paza la podurile Maria și Mihai Viteazu cu două plutoane, iar Regimentul 32 Mec. să dubleze paza la podurile „23 August” și Michelangelo;
- orele 10,45: la Podul Decebal două TAB-uri de la Regimentul 32 Mec. în dispozitiv;
- orele 10,53: Regimentul 44 Tc să bareze trecerea dinspre Calea Buziașului spre centrul orașului;
- orele 12,15: ajunge primul detașament din Regimentul 60 Pșt. la podul Decebal;
- orele 13,15: coloană mare de manifestați se îndreaptă spre centru, de la ELBA;
- orele 13.55: toate trupele se retrag în cazărmi și trec la apărarea circulară.

În perioada 16-20 Decembrie 1989, pe raza municipiului Timișoara M.Ap.N. a folosit toate forțele de care dispunea în cele două mari unități militare, respectiv Divizia 18 Mecanizată și Divizia de Apărare Antiaeriană a Teritoriului. Cele mai importante trupe s-au adus din garnizoanele: Arad – infanterie; Buzău – trupe speciale; Buziaș – trupe mecanizate; București – trupe speciale; Caracal – parașutiști; Lipova – trupe mecanizate; Lugoj – trupe mecanizate; Vânu Mare – infanterie. Au fost folosite trupe de la următoarele arme: infanterie, tancuri, trupe de parașutiști, aviație, trupe speciale (cercetare, chimice, D.I.A: cercetare, special, USLA).

Gino Rado